

С целью более эффективного управления самостоятельной работой преподавателю необходимо анализировать ошибки студентов, допущенные при выполнении предыдущей самостоятельной работы, а также успешность и полноту её выполнения. Возможен совместный со студентами, коллективный, анализ результатов проделанной работы. Это позволит преподавателю направить дальнейшее усвоение материала в нужном направлении. Студенты также получают соответствующие указания для продолжения работы над усвоением данной темы. На основе самостоятельной управляемой работы, выполненной в группах, преподаватель не может оценивать успехи отдельного студента, но в этом нет особой необходимости, так как окончательная проверка усвоения материала по окончании изучения темы происходит строго индивидуально.

Результатом управляемой самостоятельной работы студентов должно явиться упрощение учебного процесса, постоянное совершенствование работы в группах, избавление от непрофессиональных и неподобающих действий.

Понимание преподавателем своей первостепенной роли в организации управляемой самостоятельной работы студентов помогает правильно структурировать подобную работу, адаптировать её к студентам, профессиональным требованиям и специфическим обстоятельствам, а при необходимости и вторгаться в такую работу с целью её совершенствования.

УДК 378.011.3-051

INTELIGENCJA EMOCJONALNA NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO JAKO KOMPONENT PROFESJONALIZMU W SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

M. Dajnowicz, K. Szorc, L. Wołyniec

Uniwersytet w Białymstoku (Polska, 15-328 Białystok, ul. Świerkowa 20B; e-mail: m.dajnowicz@uwb.edu.pl; k.szorc@uwb.edu.pl; l.wozyniec@uwb.edu.pl)

Streszczenie. Dyskusja nad rozwojem szkolnictwa wyższego skłania do refleksji nad jego profesjonalizmem. Profesjonalizm jawi się jako niezbędna właściwość warunkująca zadowolenie wszystkich zaangażowanych w działania edukacyjne. Celem tekstu jest ukazanie znaczenia inteligencji emocjonalnej w budowaniu profesjonalizmu nauczyciela akademickiego. Powodem tak zarysowanej problematyki jest pomijanie umiejętności emocjonalnych w konstruowaniu nowych koncepcji akademickiej profesji nauczycielskiej.

Słowa kluczowe: inteligencja emocjonalna, profesjonalizm, nauczyciel akademicki, szkoła wyższa.

ЭМОЦИОНАЛЬНОСТЬ АКАДЕМИЧЕСКОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК КОМПОНЕНТ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

М. Дайнович, К. Шорц, Л. Вольниец

Белостокский университет (Польша, Белосток, 15-328, улица Сверкова, 20Б; e-mail: m.dajnowicz@uwb.edu.pl; k.szorc@uwb.edu.pl; l.wolyniec@uwb.edu.pl)

Аннотация. Обсуждение вопросов развития высшего образования приводит к размышлениям о его профессионализме. Профессионализм, как представляется, является необходимым свойством, обуславливающим удовлетворенность всех, кто участвует в образовательной деятельности. Цель данного текста - показать важность эмоционального интеллекта для повышения профессионализма преподавателей. Причиной такой проблемы является отсутствие эмоциональных навыков при построении новых концепций академической профессии учителя.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, профессионализм, академический учитель, университет.

EMOTIONAL INTELLIGENCE OF ACADEMIC STAFF AS A COMPONENT OF PROFESSIONALISM IN HIGHER EDUCATION

M. Dajnowicz, K. Szorc, L. Wolyniec

University of Białystok (Poland, 15-328 Białystok, 20B Świerkowa st.; e-mail: m.dajnowicz@uwb.edu.pl; k.szorc@uwb.edu.pl; l.wolyniec@uwb.edu.pl)

Summary. Discussion on the development of higher education leads to reflection on its professionalism. Professionalism appears to be a necessary property conditioning the satisfaction of all those involved in educational activities. The aim of the text is to show the importance of emotional intelligence in building professionalism of academic teachers. The reason for such a problem is the omission of emotional skills in constructing new concepts of the academic teaching profession.

Key words: emotional intelligence, professionalism, academic teacher, university.

Kategoria „profesjonalizm” nauczyciela akademickiego wzbudza sporo kontrowersji. Pozornie wszyscy się zgodzą, że nauczyciel-profesjonalista to człowiek z pasją, to ten, którego lubią i szanują studenci i współpracownicy. Kiedy szczegółowej zastanowimy się, co oznacza profesjonalizm w zawodzie nauczyciela, to można wskazać na następujące elementy: jakość działania, sposoby zachowania, pełnienie roli, można mówić o profesjonalnym działaniu, które odnosi się do zaangażowania nauczycieli w pracę, do przestrzegania standardów pracy i wymogów etyki zawodowej. Profesjonalne działanie bazuje nie tyle na rutynie, co na fachowej wiedzy nabywanej w procesie uczenia się nauczyciela [Madalińska-Michalak, 2014, s. 4].

Jako najważniejszy komponent profesjonalizmu nauczyciela autorzy traktują świadomość kontaktu z drugim człowiekiem i odpowiedzialność z tego wynikającą. Wśród podstawowych (życzeniowych wprawdzie) cech nauczyciela-profesjonalisty są wyróżniane: wyrozumiałość, życzliwość, otwartość na drugiego człowieka i poszanowanie jego indywidualności, serdeczność, ale też zafascynowanie światem oraz odwagę w myśleniu i działaniu [Grzybowski, 2006]. Podobne stanowisko prezentuje Madalińska-Michalak, której zdaniem nie tak ważne jest, jaki będzie

przyrost wiedzy studentów mierzony dowolnymi testami, ale całokształt atmosfery procesu uczenia się.

Dokonując refleksji na temat sylwetki współczesnego nauczyciela akademickiego można zauważyć, że dziś nauczyciel akademicki to ktoś, kto prowadzi drugiego człowieka do osiągnięcia pełni jego rozwoju. W miejsce nauczyciela – przekaznika wiedzy - jawi się ktoś, kto jest przewodnikiem, a może bardziej „tłumaczem” świata pełnego zawiłych ścieżek, nieprzewidywalnych zjawisk.

W tak rozumianym nowym, wielowymiarowym ujęciu nauczyciela-profesjonalisty nie może zabraknąć komponentu emocjonalnego, zwanego w psychologii inteligencją emocjonalną. Dziś współczesny nauczyciel ma prowadzić ku wyjściu z siebie do zadań i innych ludzi, do ich i własnej wartościowości, po to, by zrozumieć świat, odnaleźć miłość i solidarność, umieć kierować sobą [podkr. M. D., K. S., Ł. W.] [Kwieciński 2000, s. 269]. Jest to zadanie/wyzwanie, którego nie uda się zrealizować z pominięciem umiejętności emocjonalnych. Inteligencja emocjonalna jest przejawem holistycznego, wieloaspektowego traktowania człowieka i jego zdolności. Nośność tej koncepcji wynika z próby połączenia obszarów umysłu: poznania oraz emocji i woli. Badania dowodzą, że inteligencja emocjonalna jest słabym, brakującym wręcz ogniwem w edukacji. Zdolności do wykorzystania energii emocjonalnej warunkują sukces nie tylko szkolny, ale również zawodowy i życiowy [Cooper, Sawaf, 2000; Seligman, 1993].

Człowiek o wysokich umiejętnościach emocjonalnych potrafi emocje wykorzystywać do twórczego myślenia i działania. Tymczasem bycie innowacyjnym i twórczym to dziś niezbędne cechy. Działania zorientowane na odtwarzanie i powielanie ustępują miejsca działaniom nietuzinkowym.

Emocje – szczególnie dodatnie – sprawiają, że czujemy się komfortowo, bezpiecznie, pewni siebie i ekspansywni. Łatwiej nam stawić czoła wyzwaniom, problemom [Lazarus, 1991]. W takim rozumieniu inteligencja pełni funkcje motywujące do działań innowacyjnych. Badania również dowodzą, że ludzie wykazują się największą kreatywnością, gdy są zdominowani przez silne pozytywne emocje (radość, zadowolenie, satysfakcja) [Cooper, Sawaf, 2000].

Inteligencja emocjonalna sprzyja również funkcjonowaniu społecznemu w środowisku. Obdarzona nią w wysokim stopniu jednostka jest otwarta na emocje własne i emocje innych ludzi, lepiej je rozumie i w konstruktywny sposób wykorzystuje uzyskiwane w ten sposób informacje. Badania dowodzą, że inteligentni emocjonalnie współpracownicy potrafią lepiej zauważać, że ktoś potrzebuje pomocy. Ponadto zdolność do empatii ujawniana przez osoby inteligentne emocjonalnie ułatwia im lepsze przystosowanie do wymagań organizacji.

Profesjonalizm to umiejętność pracy zespołowej, czy współpracy z innymi [Hoyle, 1975]. Zdolności, które wchodzą w zakres inteligencji emocjonalnej, są bazą dla umiejętności postępowania z ludźmi, ponieważ one pozwalają kierować emocjami ludzi. Zdolnością bazową jest tu umiejętność rozpoznawania i regulowania własnych stanów emocjonalnych, na której budowane są niezbędne w zawodzie nauczyciela kompetencje: rozumienie innych, nastawienie na pomaganie, kształtowanie innych, wspieranie różnorodności oraz świadomość relacji i zjawisk w grupie [Goleman, 1999]. Faktem jest, że regulacja emocjonalna podtrzymuje dobre samopoczucie, ale także zwiększa efektywność myślenia i rozwiązywania

problemów. Przystosowanie i działanie są w związku z tym bardziej zintensyfikowane i stają się bardziej elastyczne i twórcze [Lazarus, 1991].

Bezsprzecznie wysoki poziom inteligencji emocjonalnej wspiera wykorzystanie potencjału intelektualnego i ukierunkowuje działania ku obranym celom. Rola inteligencji emocjonalnej w rozwoju zawodowym sprowadza się dziś do stymulowania, energetyzowania i ukierunkowywania rozwoju: motywuje do działania, przekraczania ograniczeń, stymuluje twórcze myślenie, mądre kierowanie emocjami ułatwia rozwiązywanie konfliktów interpersonalnych, ułatwia nawiązywanie współpracy, podnosi skuteczność komunikacji, jest parasolem ochronnym przed stresem w sytuacjach trudnych emocjonalnie, reguluje nastrój, łagodzi skutki stresu, przyczyniając się do lepszego samopoczucia i w efekcie poprawiając jakość pracy [Przybylska, 2006].

W wachlarzu umiejętności nauczyciela akademickiego XXI wieku nie może już zabraknąć inteligencji czy umiejętności emocjonalnych. Inteligencja emocjonalna rozumiana jako rozpoznawanie, nazywanie i komunikowanie emocji (szczególnie emocji negatywnych); nabywanie umiejętności regulowania emocji, ukierunkowywania ich na interpretację znaczenia, zdolność przewidywania ewentualnych zmian stanów emocjonalnych, czy też emocjonalnego wspomaganie myślenia i twórczego działania może stwarzać okazje do rozwiązywania problemów natury emocjonalnej. Można zaryzykować tezę, że siłą napędową profesjonalizmu nauczyciela XXI wieku jest inteligencja emocjonalna oraz związane z nią umiejętności praktyczne i twórcze.

BIBLIOGRAFIA

1. Cooper R., Sawaf A., (2000), Inteligencja emocjonalna w organizacji i zarządzaniu, Studio Emka, Warszawa
2. Delors J. (red.), (1998), Edukacja - jest w niej ukryty skarb, Wyd. UNESCO, Warszawa.
3. Freidson E. (2001), Professionalism: The third logic, Polity Press.
4. Goleman D. (1999), Inteligencja emocjonalna w praktyce, Poznań, Media Rodzina
5. Grzybowski P.P. (2006), Profesjonalizm nauczyciela. A cóż to takiego? (głos w dyskusji), „Rocznik Pedagogiczny”, 29.
6. Hoyle E. (1975), Professionalism, professionalism and control in teaching. W: V. Houghton i in. (red.) Management of Organizations and Individuals. London: Ward Lock Educational in association with Open University Press.
7. Kwieciński Z. (2000), Tropy – ślady – próby. Studia i szkice z pedagogii pogranicza. Poznań – Olsztyn, Edytor.
8. Lazarus R.S. (1991), Emotion and adaptation, New York.
9. Madalińska-Michalak J. (2014), Profesjonalizm nauczyciela, „Meritum” 1 (32)
10. Przybylska I. (2006), Inteligencja emocjonalna jako kluczowa kompetencja współczesnego nauczyciela, „Chowanna” 1.
11. Seligman, M.E.P. (1993), Optymizmu można się nauczyć, Poznań.